

אם הסחורה ברשות מוכר [בעל הסחורה], עג-א שאחריה הדרך עליו, מותר, שאין כאן מלוה עד שתמכר, נמצא שהלוקח [השליח] לזה ופרע אותו סכום.⁽⁹⁾

ואם הסחורה ברשות לוקח, שאחריה הדרך עליו, אסור, כי מעכשיו [במקום הזול], מלוה היא אצלו, נמצא שכשפורע המעות כמקום היוקר, נותן רבית למוכר.

אדם המוליך פירות [של עצמו] ממקום הזול למקום היוקר, מצאו חבירו במקום הזול ואמר לו, תנם לי ואוכלם כאן, ואני אעלה לך אפרע לך לאחר זמן מפירות שיש לי באותו מקום היוקר,

אם יש לו פירות באותו מקום, מותר, אף שנוטל פירות בזול ומחזיר פירות ביוקר, מותר, שאין זה אלא כחליפין, ואף שלא משך בעל הפירות את פירות חבירו, מכל מקום, כיון שסאה בסאה הוי רק אבק רבית, ב"יש לו", לא גזרו.

ואם לאו, שאין לו פירות באותו מקום, אסור, כי בשכר המתנתו נתן לו כבמקום היוקר.

והחמירין המשתכרים בהולכת תבואה [על גבי חמורים] ממקום הזול למקום היוקר, מעלים במקום היוקר כמקום הזול, ואינן

והא בעי מיניה מרב הונא, הרי נשאל רב הונא, הני בני בני רב, בני הישיבה, דיזפי שלווין מעות⁽⁸⁾ בתשרי, ופרעי פירות בטבת בשער של תשרי, שרי או אסיר, מותר או אסור?

אמר להו ענה להם רב הונא: הא חיטי בהיני, שם מקום, והא חיטי בשילי, שם מקום, אי בעי, זבני ופרעי ליה. אם רצונם בכך, יכולים הם לקנות עכשיו חיטין במקומות הסמוכים, ולפרוע עכשיו, ולכן כדין עושיין בני הישיבה,

ואם כן, כיצד אמר רב ששת בשם רב הונא שאין לויין על שער שבשוק!?

ומתרץ רב ששת: מעיקרא, בתחילה סבר רב הונא, אין לויין על שער שבשוק.

כיון דשמעה להא דאמר רב שמואל בר חייא אמר רבי אלעזר, שאמר לויין, חזר בו רב הונא, ואמר איהו נמי לויין, ולכן אמר שכדין עושיין בני הישיבה.

תנו רבנן: אדם המוליך חבילה סחורה [של עצמו] ממקום הזול למקום היוקר, מצאו חבירו במקום הזול ואמר לו תנה לי, ואוליכנה למקום היוקר, ואני אעלה לך בדרך שמעלין לך באותו מקום, ואמכרנה שם, ואעשה צרכי במעות עד זמן פלוני, ואפרע לך כפי מה ששוה שם.

8. כתב רש"י דלפירושו של בה"ג הנ"ל לויין חטין ופורעין חטין, ובמאירי נר' דגירסת הבה"ג "דיזפי חטי" וגירסת רש"י "דיזפי זוזי".

9. וכגון שנתן לו [המוכר ללוקח] שכר עמלו

קס"ג ד שדנו בפירושו. ובעל הלכות גדולות [הובא ברש"י ותוס' ובראשונים כאן, וכן פי' הרי"ף, והרמב"ם י א] פירש: אין לויין סאה בסאה על סמך שער שבשוק, כלומר: אע"ג דאם "יש לו" מותר ללוות סאה בסאה, שער שבשוק לו יחשוב "יש לו" [עפ"י הריטב"א].

משתכרים בקניית תבואה זו [שהרי צריכים להחזירה לבעל המעות], מוכרים להם יותר בזול, כדי שלא ימנעו החמרים מלסחור עמהם, ואם כן אין זה שכר הלואה, אלא שנוח כן לחמרים לצרכי מסחרם.

מאי בינייהו? מה הנפקא מינה בין טעמו של רב פפא לשל רב אחא?

איכא ביניהו: תגרא חרתא. סוחר [חמר] חדש, שאין בני מקום הזול מכירין אותו. לרב פפא מותר, כיון שהמעות בידו וניכר כסוחר, אין זה גורע שהוא חדש. אבל לרב אחא אסור, כיון שהוא חדש, אין מאמינים לו שהוא נותנם במקומו [מקום היוקר] בזול, ואינם מוזילים לו.

כסורא שם מקום, **אזלי ארבעה ארבעה**, נמכרים החטים ארבעה סאין בסלע.

הוששין? כלומר: מותר להם ללות מעות במקום היוקר על מנת לפרוע לזמן מאוחר, תבואה כשער מקום הזול⁽¹⁰⁾ [שעתידין להביאה ממקום הזול].

מאי טעמא מהו טעם ההיתר?

רב פפא אמר: מפרש טעם ההיתר, **ניחא להו** לחמרים שהולכים למקום הזול, **דמגלו להו תרעא**, כיון שקבלו מעות, ניכרים הם כסוחרים, ובעלי הבתים שמקום הזול מוכרים להם בהקפה, ומשתכרים החמרים אצלם⁽¹¹⁾ ואם כן אין שכר להלואה, אלא שנוח כן לחמרים לצרכי מסחרם.

רב אחא בריה דרב איקא אמר: מפרש טעם ההיתר באופן אחר: **ניחא להו** לחמרים שהולכים למקום הזול, **דמוזלי גבייהו**, בני מקום הזול, כששומעין שאין החמרים

ומזונו שלא יהא טורח לו בשכר הלואה תוס' ויש חולקין שאף על פי שלא נתן לו שכר עמלו ומזונו, מותר, משם שאחריות הדרך על המוכר — ריטב"א ומ"מ ט"ט ובי"ק עג בד' הרמב"ם, 10. רש"י פירש שמותר גם אם קבלו החמרים אחריות הדרך בהליכה ובחזרה, והקשה הריטב"א דאם כן הלואה גמורה היא, מעכשיו עד שעת פרעון כיון שהתבואה באחריות החמרים, והוי רבית קצוצה, ואין להתירה משום הטעמים שנאמרו בגמרא, שמועילים להתיר רק ברבית דרבנן, והתוס' [ד"ה החמרים] הוסיפו להקשות על רש"י, שרש"י עצמו [סה א ד"ה אמר] בדין טרשא דרב חמא, פירש שהאחריות על רב חמא שהיה הנותן, ולא על המקבלים, לכן מפרש הריטב"א [וכע"ז בתוס'] שהחמרין קבלו אחריות המעות בהליכה, אבל אחריות התבואה בחזרה על הנותן [המלוה], והרי זה כאילו ליה

11. הריטב"א בשם תוס' הקשה על רש"י, דהלשון "דמגלו תרעא" לא משמע כן [דתרעא הוא שער], ולפרש"י צ"ל דכל דבר שהוא עזר לקנין נקרא בלשון מושאל "מגלו תרעא" — עפ"י המאירי. ור"ח [הובא בתוס'] מפרש: "דמגלו תרעא" שהמלוים מגלים להם שערי

בכפרי שם מקום, (12) אזלן שיתא שיתא שש סאין בטלע.

יהיב נתן רב בסורא, [שהוא מקום היוקר] זוזי טלע לחמרי, לחמרים שהולכים לכפרי [שהוא מקום הזול] שיביאו לו משם חטים, והתנו עמו החמרים לפרוע לזמן פלוני, (13) וקביל עליה רב אונסא דאורחא שאם יאנסו החטים בדרך אחריותן עליו.

ושקיל רב מינייהו מן החמרים כשחזרו המנשה סאין.

ותמהינן: ונשקול שיתא! יטול רב מהחמרים שש סאין, כפי שער דכפרי, שהרי רב קיבל עליו אונסא דאורחא, ואין כאן רבית. (14)

ומשינינן: אדם חשוב שאני. יש לו לעשות לפנים משורת הדין. (15)

שנינו לעיל: החמרים מעלים במקום היוקר כבמקום הזול.

בעא [שאל] מיניה רב אסי מרבי יוחנן: מהו לעשות בגרוטאות, שברי זהב וכסף ושאר מיני מתכות, בן? כלומר, אפשר שרק בתבואה התיירו, משום שרגילין החמרים לילך ולחזור ממקום הזול למקום היוקר, ובוה נאמרו שני טעמים להיתר: א. "דמגלו תרעא" [שימכרו להם בהקפה], ב. "דמוזלי גבייהו" [מוזילים להם כדי שלא ימנעו מלסחור עמהם], ובגרוטאות, שאינן מצויין כתבואה, ואין רגילין לילך ולחזור, ולא שייך הטעם הראשון, כי מי שמכר לו עכשיו, לא ימכור לו מחר [שאינו מצוי בידן], וממילא לא יקיף לו, וגם לא שייך הטעם השני, שפרגמטיא שלקח היום אינו לוקח מחר. (16) וממילא, לא שייך הטעם שלא ימנעו מלסחור עמו.

רב יכול ליטול שש סאין, ומתרצת הגמרא, אדם חשוב שאני ויש לו לעשות לפנים משורת הדין [בנוסף לקבל האחריות, ואין לו ליטול שש], ומוסיף הריטב"א- דהנה רש"י לעיל בדין החמרים פי' שמותר גם אם קיבלו החמרים אחריות הדרך בהליכה וחזרה, והקשו עליו התוס' [ד"ה החמרים, וראה הערה 43 עוד קושיות שהקשו עליו] מהגמרא כאן, מדוע לא הקשתה הגמרא שמכיון שרב לא קיבל עליו אונסא, יכול ליטול, ומבאר הריטב"א, שרש"י כאן במה שהוסיף, ישב קושית התוס' וכמו שנתבאר-

15. ריטב"א עפ"י רש"י. והמאירי פירש אדם חשוב ראוי לו שיהא מותר לחמרים פיסת יד [עפ"י לשון הגמ' קטו א] במקצת הריוח.

16. רש"י.

היוקר, שלפעמים בעוד שהולכים החמרים למקום הזול, חוזרין ומתיקרין כאן, והמלויים מודיעין ומסייעין להם למכור.

12. רש"י. והרמב"ם ט ז מפרש "כפרי" "כפרים" - שלחן גבוה קעג אות ס.

13. שאם לא כן, אין כאן הלואה אלא שליחות, ואפילו היו רוצים לטרוח וגם לקבל עליהם אונס הדרך, מותר, כיון דליכא הלואה- ב"י קעג.

14. רש"י, והוסיף לבאר "ואפילו לא קיבל עליה [רב] אונסא דאורחא קתני [לעיל] החמרים מעלים במקום היוקר כמקום הזול", וביאר הריטב"א כוונתו, דרב שקיבל עליו אונסא דאורחא, לפנים משורת הדין עשה, ועל זה מקשה הגמרא כיון שלפנים משורת הדין עשה, אין שום נדנוד וחשש מראית עין, ואם כן היה

תיוהא, (20) כיון שלפעמים לוקה הכרם בכרד או בגשמים, ומתקלקל, ומקבל עליו הקונה כל הפסד זה, אם יארע, לא מיהזי כי אגר נטר ליה. שהרי מה שמוזיל לו הוא משום שעלול הקונה להפסיד כספו, ואין זה נראה כשכר הקדמת מעותיו. ורב אינו מתחשב בזה, משום שאין הקלקול מצוי. (21)

ומודי רב, מודה רב שמותר [ואף שבכרם רב אוסר], בתורי. בשוורים. כלומר: במקום שבו בוצרים כרמים בעזרת שוורים הרתומים לעגלה, ומוליכין את העגלה (22) בין שורות הכרמים, דנפיש פסדייהו, גדול הפסדן, שמתקלקלין רגלי השוורים בקלחי השרשים, ואם כן מה שמוזיל לו המוכר הוא מפני הפסד השוורים, ואינו נראה כשכר המתנת מעות.

אמר לחו שמואל, להנהו דשבשי שבשא, לבעלי בתים המלוים תבואה לאריסיהם לזרע

אמר ליה ענה לו רבי יוחנן: ביקש רבי ישמעאל לעשות כן בכלי פשתן, ולא הניחו רבי מפני שכלי פשתן רוב בני אדם עושין בבתיהם ואינן מצויים כתבואה. (17)

איכא דאמרי: ביקש רבי לעשות בנרוטאות כן, ולא הניחו רבי ישמעאל ברבי יוסי.

פרדיסא, כרם, ומקדים מעות עכשיו, כשענבי הכרם בוסר או סמדר, לקנות ממנו בזול, יין (18) מן הכרם לזמן הבציר. רב אסר, ושמואל שרי [מתיר].

רב אסר. וטעמו הוא: כיון דלקמיה, בזמן הבציר, שויא טפי, שוה היין יותר מהמחיר שפסקו עכשיו, מיתחזי כי אגר נטר ליה. הרי זה נראה כי מה שמוזיל לו, הוא בשכר הקדמת מעותיו. (19)

ושמואל שרי, וטעמו הוא: כיון דהוי ביה

17. מאירי.

18. רש"י ותוס' סד א ד"ה מה. אבל הרמב"ם ח ה והריטב"א, והמאירי, פירשו שמוכר לו פרי הפרדס לכשיבשילו.

19. והתוס' סד א' ד"ה מה, הקשו על רב ממה ששינונו שם בבביתא "מה שעזי חולבות [בין רב בין מעט] מכור לך [בכך ובכך] מותר" משום שקרוב להפסד [שלא יהיה חלב] כמו לשכר, ולכן מותר, ואם כן קשה דפרדיסא נמי כיון שהוא קרוב להפסד [שלא יהיה יין] כמו לשכר, ואמאי אסר רב. ותירצו, דבעזי חולבות אין רגילות, משום יום או יומיים להוזיל הרבה אלא מעט, וגם השכר [מהחלב] אינו גדול כ"כ, לכן קרוב הוא להפסיד כמו לשכר, ומותר, אבל בפרדיסא שהוא קונה בעוד שהענבים הן בוסר,

וצריך להמתין זמן רב עד שיהיה יין, ולכך רגילות שמוזיל הרבה, והשכר גדול [כשיהיה יין] ולכך הוא רחוק מהפסד וקרוב לשכר, והוי אגר נטר, ואסור [ועיין שם בתוס' עוד תירוצים].

20. דבר חרטה כמו בקידושין [מ ב] תוהא על הראשונות — רש"י.

21. תוס' סד א כ"ה מה, וביאר מהר"ם שם דמשום כך הוי רחוק להפסד וקרוב לשכר, ואסור.

22. בריטב"א ובמאירי נראה שהעגלות הן להטעין בהן את הענבים. ולרמב"ם ח ה פירוש אחר ל"תורי דנפיש פסדייהו", שכתב "אם קנה עגל בזול ויהיה אצל הבעלים עד שיגדיל, הרי זה מותר, שהרי אם מת או כחש ברשות הלוקח

באגני [שדות שבבקעה], כלומר: רבא אמר לשומרי הקמות [תבואה בשיכוליה], ששומרים עד זמן הקציר, ונותנים להם בני הבקעה בשכרם חטין מן הגורן, ונראה כרבי, (25) כי בשכר שממתינים השומרים לקבלת שכרם עד גמר הגורן, היו מוסיפים להם בני הבקעה על שכרם. וכדי להתיר דבר זה, אמר לשומרים: **הפוכו בכי דרי**, סיעו מעט לבני הבקעה בדישת התבואה בגורן ובהולכה והבאה, **כי היכי דלא תשתלם שכירות דירכי עד ההיא שעתא**. ואם כן, נחשבים אתם לשכירים של בני הבקעה עד זמן זה [ולא נתחייבו עדיין לשלם לשומרים בגמר השמירה], **דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף**, ואין כאן המתנה, אלא רק עכשיו הוא זמן פירעון שכרם, **וההיא**

[לזרוע השדות בגרעיני התבואה], ומשלמין להם האריסים תבואה חדשה בזמן הגורן. (23)

הפוכו בארעא, סיעו מעט לאריס בעבודת האדמה [בחריש ובקציר], **כי היכי כדי דקני לכו**, שיקנה לכם **גופא דארעא**, גוף הקרקע, ועל ידי זה נראין [בעלי הבתים] כמלויים לעצמם. (24)

ואי לא, אם לא תעשו כן, **הוויא לכי**, הרי הלואתכם לאריס היא **כהלואה** של סאה בסאה, **ואסור**, האסורה. [שהרי כאן עדיין "אין לו" לאריס, ועדיין לא יצא השער לתבואה שבזמן הגורן.

אמר להו רבא, להנחו **דמנטרי** [לשמרם]

לפרש "שבשי" היינו זמורות כמו שמתרגם אונקלוס [בראשית מ י] שלשה שריגים- תלת שיבשין, וכתבו בשם ר"ח שנותנין מעות לבעל הזמורות, בכך וכך המשווי, והם שוים יותר בשעה שזומר הכרמים, וליכא תיוהא בזמורות כמו בפירות [ששם מתיר שמואל, כדלעיל בסוגיא דפרדיסא] ולכך מצריך שמואל להפוכי בארע.

24. מאירי, וראה הערה קודמת בסוף דברי הריטב"א. והערון ערך שבש הביא פירוש רש"י, וביאר: "דעל ידי דמהפכין, אי שקיל טפי פורתא או נתייקרו מותר משום טרחא דמהפכין.

25. כתב האור זרוע סי' קפא [והובא בתשובות מיימוניות לס' משפטים סי' טו] שמכאן ראה שגם עבור חיוב תשלומי שכירות יש איסור רבית, ודלא כרבי אליעזר מטוך שסובר שאין בשכירות איסור רבית, וראה משנה למלך מלוה ולוה סוף פ"ז שהאריך בזה.

הוא, והכחש והמיתה דבר מצוי תמיד" ע"כ, וכתב המגיד משנה שכן פירש ר"ח [הובא ברמב"ן], וכע"ז כתבו התוס' בשם ר"ח, והוסיפו וכתבו דגירסת ר"ח בתוורי [ראה תוס'] א ד"ה בתורי, שכתבו, ר"ח גרס בתוורי, פירוש פועלים שמולכים השוורים לחרישה, ע"כ, וכנראה שגם כאן זו הכוונה שפועלים אלו דרכם לקנות או למכור שוורים].

23. רש"י, וכתב הריטב"א שצריך לומר שמדובר שהלוה בעל הבית לאריס, לאחר שכבר ירד האריס לקרקע, שאין בעל הבית יכול עוד לסלקו, שאם נאמר שהלוה לו קודם שירד האריס לקרקע, במשנה [עד ב] מלוה אדם את אריסו חטין בחטין לזרע, אלא ודאי כשכבר ירד, ואפ"ה ע"י חזקה שמחזיק בעל הבית בגוף האדמה, הקנה לו האריס בקרקע שיעור זרע שהלוה לו יותר על חכירותו. וראה בהערה הבאה. והתוס' הקשו על רש"י, שלא מצינו בשום מקום שענין זה נקרא "שבשי", וכתבו

אייר, ממתין להם עד אייר, שהתבואה בשלה אז, ומרווחנא להו בכמה, ומרויחים האריסים, בכך שיש להם לקצור תבואה בשלה. ומשום כך אני נוטל מהם חכירות יותר ביוקר, ואין זה עבור המתנת שכרם.

רב מרי בר רחל, היה נכרי חייב לו מעות, עג-ב ומשכן ליה ההוא נכרי ביתא. מישכן הנכרי הלוה את ביתו לרב מרי, והיה רב מרי דר באותו בית.

הדר, זבנה לרבא. חזר הנכרי ומכר את ביתו הממושכן לרבא. נטר המתין רב מרי תריסר ירחי שנים עשר חדש שהן שתא שנה, שקל אגר ביתא, ונטל דמי שכירות הבית, עבור שנה הבאה.

אמטי ליה לרבא, והביאן לרבא, שהוא עכשיו בעל הבית.

אמר ליה רב מרי לרבא: האי דלא אמטאי זה שלא הבאתי למר לרבא אגר ביתא שכר הבית עד האינדא עד עכשיו, משום דסתם משכנתא שתא והממשכן את ביתו סתם, וממשכנו לשנה, ואי בעי נכרי לסלקו ואם היה הנכרי רוצה לסלקני בתוך השנה, לא היה מצוי מסלקי לי, לא היה יכול לסלקני, וחשוב כמכר אצלי [כדלעיל סז ב]

השתא עכשיו, לשקול מר יטול רבא, שהוא בעל הבית, אגר ביתא שכר הבית.⁽²⁶⁾

שעתא, אוזולי דקא מוזלי גבייכו. בזמן הפרעון נחשבת התוספת שמוסיפים לכם על שכרם, כהוזלת החטין, ואין כאן רבית.

אמרו ליה רבנן, תלמידי חכמים [שעסקו בהחכרת שדות] אמרו לרבא: קא אכיל מר רבית!

דכולי עלמא, שהרי כל המחכירין שדותיהם לאריסים, שקלי ארבעה, נוטלין מהאריסים ארבעה כורין בהחכרת שדה, ומסלקי לאריסא בניסן, וכופין את האריסים לקצור התבואה בניסן, ומסלקין אותן מן השדה. ומר, רבא, המחכיר שדהו לאריסים, נטר להו עד אייר, ממתין לאריסים עד אייר, ושקיל שיתא, ונוטל מהם שישה כורין. וסברו אותם תלמידי חכמים, כי משום שרבא היה ממתין להם מניסן עד אייר, לכן היו מוסיפים האריסים לרבא עוד שני כורין, ונמצא רבא אוכל רבית.

אמר להו רבא לאותם תלמידי חכמים: אתון קא עבדיתון שלא כדין! אתם הם העושים שלא כדין, משום דארעא, לאריס משתעבד. השדה המוחכרת, משועבדת לאריס עד שתבשל התבואה כל צרכה, אי אתון ומסלקיתו להו בניסן, מפסידתו להו בכמה, וכשאתם מסלקין אותן בניסן שעדיין אין התבואה בשלה לגמרי, אתם גורמים בכך הפסד גדול לאריסים, נמצאתם עושין שלא כדין. אבל, אנא, אני [רבא], נטרנא להו עד

שהרי רב מרי לא הלוה כלום לרבא, אבל תוס' [כ"ה בתוס' רבינו פרץ] היה קשה להם כיון שהגמרא מביאה עובדא זו כאן, משמע דמחשש רבית רצה רב מרי לשלם לרבא שכר הבית, ולכן פירשו שרב מרי חשש שמכיון שהיה יכול רבא

26. כתב הריטב"א שמרש"י [שכתב, ואין זו רבית דהא רבא לא מיחייב מידי אלא נכרי] נראה דרב מרי לא היה חושש בכל זה משום רבית, אלא שלא רצה לדור בבית רבא, שלא מדעת רבא, בלא שכר, אבל משום רבית אין כאן חשש